

Eurázsia-bot

Mielőtt a címet olvasó tévedésbe esne, biztosítom, hogy a cikkben nem lesz szó semmiféle zurnalisztikai rémhírről, bár a szeptember 11-i New York-i terrortámadás és Amerika ezt követő afganisztáni válság csapása után a cím nem kelti éppen egy kulturális sítapálca képzetét. Pedig ilyesmire szeretnék írni, bár a jelenlegi események borongós képekkel árnyékolnak be mindenféle kulturális eszmefuttatást...

Az Eurázsia-bot Joseph Beuys* művészi vízióiban, rajzaiban megjelenő motívum és akciónak kelléke. Tartalmilag annak a szellemi sítabotnak a megjelenítése, mely az óriási, még nem összeforrt Eurázsian keresztül átvette az egykori embereket, akik – Beuys víziója szerint – nemcsak ostromlott reziduális talajt hagytak maguk után, hanem a történelem energiahordozó sítabotjának nyomát is, ahogy ezt az egykori őrhelyek napjainkban feltárt antropológiai leletei is bizonyítják.

J. Beuys az 1960-as években vált ismertté különlegesnek ható vízióival. A művészi közvélemény és általában a világ számára akkori-ban talán nem tűnt annyira fontosnak, hogy milyen szorosan összefüggnek egymással Eurázsia energiái és sérülései, és hogy egyszerre mennek át az átalakulás különböző szakaszain. A történelem anyagába azonban egymással ellentétes oldalon ágyazódtak be. „Az energia és trauma európai, illetve eurázsiai metszéspontjainak felkutatása állandóan visszatérő téma Beuys munkásságában – írja 1974-ben egyik elemzője, Caroline Tisdall. Beuys szerint a nyugati princípium megsérült. E szellemiségnek, bár globálisan kiterjedő ambíciói vannak, veszélybe kerülnek újjáteremtő impulzusai, amikor elszigeteli magát ősi, természetes energiaforrásaitól. És egyre kevésbé képes kommunikálni más típusú kultúrákkal, életformákkal, mert kommunikációs nyelvzetét profitszerző és önző individualizmusra épülő intézményes keretei határozzák meg. Beuys előadásával, médiashow-jaival, művészeti akcióival szorgalmazta a nyugati világ energiatervezetének felülvizsgálását. Mára a *Nyugati Ember Energiatervezete* mellett híressé vált a *Párbeszéd saját hazámról*, *Németországról*, *Párbeszéd a Jezsuitával* és a *Vidám Demokrácia*. *Szociális plasztiká*-jába (ami ars poeticája és egyúttal számtalan munkájának is a címe) belefért a *Nemzetközi Művészeti Szabadegyetem* megalapítása, a *Politikai Párt alapítása állatok számára* akció, *Az ideológia nélküli választók és a szabad választók szervezete* és a *Zöldek Pártjának* alapítási munkálataiban való részvétel is. *Szociális plasztiká*-jának legfontosabb részét azonban rajzai, installációi és akciói képezik. Ezek hordozzák speciális motívumait és anyagait, melyek ősi, nomád kultúrákat és létformákat idéznek, és sajátos vízióban konfrontálják ezeket a nyugati civilizáció bizonyos elvárásaival. A *Kojot*-akció (1974) talán a legfigyelemreméltóbb ezek közül, voltaképpen hétnapos együttlét egy zárt New York-i galériában egy kojottal, a felfedezés előtti Amerika bennszülötteinek egyik totemállatával, melyet az amerikai szemléletmód mára üldözött és megvetett páriává változtatott. Az akció az Európából Amerikába való repülőút közben vette kezdetét. Labrador jégmezőit – a képzetet a lakatlan senkiföldjét – megpillantva Beuys bekötötte szemét – idézzük: „Jólalni akartam magam, látóteremet teljesen beárnyékolni, hogy semmi mást ne lássak Amerikából, csak a kojotot.” Megérkezésekor, még a Kennedy repülőtéren, egész testét filcbe burkolták, ami elszigetelte őt, és egyidejűleg buroklevelet is biztosított számára. Mentőkocsiba tették, és arra a helyre vitték, melyet egy hétig a kojottal kellett megosztania. Az egyhetes párbeszéd nemcsak szimbolikus, hanem valóságos is volt, néha – a szerepek felcserélésével – humorossá vált. Kialakult a kojot farkas valóságos, az ősi totemállatnak az ember által neki tulajdonított természet, valamint az Amerikába szemellenzövel érkezett művész közti energiaáramlás. A művész magával hozta Eurázsia-botját, filcgöngyölegét, egy köteg *Wall Street Journalt*, barna nemezkalapját és kesztyűjét és a mellén függő háromszögletű, amely tiszta, messze csengő hangot adott. Csend, együttlét, kommunikáció ember és állat között a rácson belül, figyelőközönség a rácson kívül.

Beuys és a hozzá hasonló nyugatiak vízióinak és önkritikus eszméiségének köszönhetően mára nagymértékben megváltozott az nyugati civilizációs princípium, és a kulturális érdeklődés és érdeklődés nyitottabb a Másik véleménye és életformája felé. Ez lassan kibontakozó folyamat az egykori és a most kialakuló centrumok és perifériák korifeusai között a maguk pró és kontra véleményeivel. E diskurzus kialakulásában tagadhatatlan a Beuys által képviselt szociálpasztikai modell szerepe, alig vesszük észre, hogy a különböző használt megnevezések és meghatározások, pl. „globalizáció”, „szinkronizáció”, „integrálódás” stb. szobrászi modellálását és elasztikusabbá tételét végezzük el naponta. Ugyanakkor ez a diskurzus nem kötődik csupán egy művészeti szemponthoz, hanem politikai szükségserűsítése is annak, hogy egy politikai világtérképhez kötött elszigeteltségen változtatni tudjunk. A szibbadságot feloldó évtized után „akár a hosszú és mély kómából ébredő páciensnek, a mesterséges légzésről lekapcsolva, bátorságra és energiára van szükségünk, hogy saját lábunkra álljunk, és megerősödjünk” – írja ezzel kapcsolatban Lenka Lindaurova cseh művészetkritikus. Ezért volt szükségünk az utóbbi évtizedekben a Nyugat kulturális karitatív kez-

AES Próféciák, Moszkva 2006. Az AES képeslap-sorozatából, 1996

Peshawar, 2001. Fotó: Reuters

AES Próféciák, New York 2006. Az AES képeslap-sorozatából, 1996

deményezéseire, bár azok néha felborzolták provinciális érzékenységenket, vagy nem éppen saját elvárásainkat igazolták, amikor egzotikusnak ítélték periferikus „eredetiségünket”. Ugyancsak szükségünk volt az utóbbi évek alternatív intézményalapításaira is, melyek még mindig mesterséges léggéssel működnek ugyan, de egyre inkább – Beuys kifejezésével élve – egy Főáram kulturális hálójának egységeivé válnak.

Manapság nem árt felidézünk Beuys saját tevékenységével kapcsolatban megnyilvánuló humorát: „Ha egy medvével csinálnék itt valamit, teljesen más volna a partitúra”, és azt, amit *A kojot: Szeretem Amerikát, és Amerika szeret engem* nevű akciójával kapcsolatban megjegyzett: „Megpróbáltam visszaadni a kojotnak a szabadság iránti érzékét.” Beuys akciója nem egyszerűen show volt, amelyben a szerepek állandóan cserélődtek a művész (az ember, aki bevette a szabad és individuális gondolkodás és alkotás instrumentumait) és a kojot között (amely az ősi energiákat idézte, és a csoportlélektől [csoporttudattól] függő állatfaj megtestesítője). Beuys kiegyenlítette a számlát a kojottal, s megjelölte az amerikai civilizáció egyik traumatikus pontját. Az amerikai kultúra befogadta Beuys munkásságát, és magáévá tette kritikus szellemiségét. A seb csak így válhatott gyógyíthatóvá.

Ésma már nemcsak Amerika szereti őt, hanem saját hazája, Németország is elfogadja, és büszke rá. Darmstadtban például van egy őt idéző Eurázsia-terem, amelynek közvetlen közelében egy hatalmas vaslemez mozdul előre öt centimétert felélenként.

A világgal együtt mozgunk, de nem mindegy, hogy Beuys Eurázsia-botjával mint kulturális sítapálccával vagy egy eurázsiai bunnkósbottal a kezünkben.

Antik Sándor

* Joseph Beuys (1921–1986) nyugatnémet művész, századunk második felének valószínűleg legegységesebb alkotója. Szobrászként indult, majd híres, zsír- és filcből (nemezéből) készült plasztikáin, előadásain és akcióin, párt- és antipárt-alakítási kísérletein keresztül eljutott a „szociális plasztika” (a társadalom mint műalkotás) gondolatáig. Rudolf Steiner eszméiből kiindulva saját fejlődés- és társadalomelméletet dolgozott ki, melyben az anyag és a szellem, az állati és az emberi, a Kelet és a Nyugat, a művészet és a tudomány, az elmélet és a gyakorlat stb. dualizmusának magasabb egységben való feloldására törekedett.

www.gordian.ro

Nem hivatalos román-magyar párbeszédoldal

A legnézettebb romániai magyar internetes oldalt, a *Transindexet* (www.transindex.ro) kiadó Média Index Egyesület új, ez alkalommal román nyelvű site-tal rukkolt elő. A nemrég indult, magát a párbeszéd nem hivatalos román oldalának valló *Gordian* (www.gordian.ro) az általa bemutatott széles adatközlésnek köszönhetően máris a román-magyar problematika egyféle referenciaoldala.

A *Gordian* többek között magyar nyelvű kurrens politikai publicisztikát közöl, hetente frissülő fordítás-adatbázis (jelenleg mintegy 130 fordítást tartalmaz). A fordítások tematikusan is csoportosítottak, de mód van a gyors belső keresésre is. Nincs tabu-aspektus, s ez a román-magyar kapcsolatok szempontjából releváns lehet. A megjelenést követő 1-2 héten belül itt többnyire olvashatóvá, elérhetővé válik az írás. Csak zárójelben jegyezzük meg, hogy ha a románul nem tudó magyar olvasó a román sajtó magyarság-, Magyarország-, függetlenség-releváns anyagaira kíváncsi, ezt a <http://gordian.transindex.ro> címen érheti, olvashatja el.

A fordítástár mellett, a www.gordian.ro-n egy háttéranyagok kiűnően használható demográfiai és szociológiai statisztikákat tartalmazó kis adatbázis is elérhető.

Ez az oldal, abszolút újdonságként, megteremtette annak a lehetőségét, hogy románok és magyarok egy teljes mértékben interaktív fórumban átbeszélhessék mindazt, ami szerintük elszakítja őket egymástól, illetve összeköti őket. Nem beavatottak számára nem árt kitérni arra, mi a különbség a fórum és a chat között. A chat a pillanatnyi beszélgetési inger levezetésének eszköze: amit egy chatbe beírsz, azt a későbbi hozzászólások lenyomják a képernyőről, eltűntetik. A fórumban megmarad a hozzászólásod, visszakereshető, fejedre olvasható, ami azt is jelenti, hogy több megfontoltságot, komolyságot, szellemi igényességet követel. A fórumokban több a lényegre törő vita, a különféle fórumokat gyakran a lapok is szemlélni szokták, az általuk tartalmazott hozzászólások oknyomozó riportok kiindulópontjává szolgálhatnak. És nem utolsósorban, a fórum, szerencsés esetben, közösségé formálódhat!

A *Gordian*-fórumnak 7 „szobája” van (*Románia országimáza, A román-magyar politikai kapcsolat, A magyarok szövetsége, A Provincia emancipálódása, A történelmi múlt újraértékelése, Kulturális interferenciák, Határközi ajánlatok*). Ezekhez a kérdésekhez bárki hozzászólhat, de a működtetők bejelentették, hogy a személyeskedést és a monitor pixel nem tűrő hozzászólásokat nem engedik meg. Az eddigi hozzászólók szavaiból úgy tűnik, hogy a *Provincia* folyóirat mellett ez a fórum az, amely – potenciálisan – az „alternatív román-magyar világsgyára”.

Kelemen Attila